

מבית עבדים... א/א/א?

An Inquiry into the Egyptian Servitude

(1) שמות ג, כב

וְשֹׂאֵלָה אִשָּׁה מִשְׁכַּנְתָּהּ וּמִגֵּרַת בֵּיתָהּ כְּלֵי-כֶסֶף וְכֵלֵי זָהָב וְשִׁמְלֹת וְשִׁמְתָם עַל-בְּנֵיכֶם וְעַל-בְּנֵיכֶם וְנִצַּלְתֶּם אֶת-מִצְרַיִם:
But every woman shall ask of her neighbor, and of her who visits her house, jewels of silver, jewels of gold, and clothing; and you shall put them on your sons, and on your daughters. You shall plunder the Egyptians.”

(2) ר' יוסף אבן כספי שמות ג:כב

ומגרת ביתה – הטעם מהמצרית הגרה בית הישראלית, כי בתים היו לישראל כמו שקדם ויאחזו בה

(3) בראשית מז, כז

וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד:

Israel lived in the land of Egypt, in the land of Goshen; and they got themselves possessions therein, and were fruitful, and multiplied exceedingly.

(4) שמות א, ח-יג

(ח) וַיִּקַּם מֶלֶךְ-חָדָשׁ עַל-מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא-יָדָע אֶת-יֹסֵף: (ט) וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ הֲיֵהָ עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעַצִּים מִמֶּנּוּ: (י) הֲבָה נִתְחַכְמָה לָּו פֶּן-יִרְבּוּ וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסְף גַּם-הוּא עַל-שְׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם-בָּנוּ וְעָלָה מִן-הָאָרֶץ: (יא) וַיִּשְׁמְעוּ עָלָיו שְׂרָי מַמְסִים לְמַעַן עַנְתּוּ בְּסִבְלָתָם וַיִּבְּן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפָרְעֹה אֶת-פְּתֹם וְאֶת-רַעַמְסֵס: (יב) וַכֹּאשֶׁר יָעַנּוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבּוּ וְכֵן יִפְרֹץ וַיִּקְצוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: (יג) וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ:

Now there arose a new king over Egypt, who didn't know Joseph. He said to his people, "Behold, the people of the children of Israel are more and mightier than we. Come, let us deal wisely with them, lest they multiply, and it happen that when any war breaks out, they also join themselves to our enemies, and fight against us, and escape out of the land." Therefore they set taskmasters over them to afflict them with their burdens. They built storage cities for Pharaoh: Pithom and Raamses.

(5) ספורנו שמות א

ועלה מן הארץ. מעצמו, מבלתי שנגרשם בכח בלתי סבה מבוארת לתת אותנו לשמצה בקמינו. וזה נעשה פן ירבה, והיה כי תקראנה מלחמה. כי תקראנה רעות וצרות של איזו מלחמה...

(6) שמות ב, יא

וַיְהִי בַיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל-אֶחָיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרַיִם מַכֶּה אִישׁ-עִבְרִי מֵאֶחָיו:

It happened in those days, when Moses had grown up, that he went out to his brothers, and looked at their burdens. He saw an Egyptian striking a Hebrew, one of his brothers.

(7) שמות ד, כב-כג

וְאָמַרְתָּ אֶל־פַּרְעֹה כֹּה אָמַר ה' בְּנִי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל:
וְאָמַרְתָּ אֵלָיו שְׁלַח אֶת־בְּנִי וְיַעֲבֹדֵנִי וְהִנָּמְאֵן לְשַׁלְּחוֹ הִנֵּה אֲנִי הַיּוֹג אֶת־בְּנִי בְכוֹרְךָ:

You shall tell Pharaoh, 'Thus says Hashem, Israel is my son, my firstborn, and I have said to you, "Let my son go, that he may serve me"; and you have refused to let him go. Behold, I will kill your son, your firstborn."

(8) ויקרא כה, נה

כִּי־לִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדִי הֵם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

For Bnei Yisrael are slaves unto Me, they are My slaves in that I took them out of the land of Egypt, I am Hashem your God.

(9) רמב"ן שמות א

(י) הבה נתחכמה לו - לא ראה פרעה וחכמי יועציו להכותם בחרב, כי תהיה בגידה גדולה להכות חנם העם אשר באו בארץ במצות המלך הראשון. וגם עם הארץ לא יתנו רשות למלך לעשות חמס כזה, כי עמהם הוא מתייעץ, ואף כי בני ישראל עם רב ועצום ויעשו עמהם מלחמה גדולה. אבל אמר שיעשו דרך חכמה שלא ירגישו ישראל כי באיבה יעשו בהם, ולכך הטיל בהם מס, כי דרך הגרים בארץ להעלות מס למלך כמו שבא בשלמה (מ"א ט כא). ואחרי כן צוה בסתר למילדות להרוג הזכרים על האבנים, ואפילו היולדות עצמן לא ידעו בהם:...

(יא) שרי מסים למען ענותו - שם על העם מס לקחת מהם אנשים לעבודת המלך, ומינה על המס שרים מן המצריים שיקחו מהם כרצונם אנשים לפי העבודה, חליפות, חדש או יותר יהיו בבנין המלך, ושאר הימים בביתו. והשרים האלה צוו אותם שיבנו ערים לפרעה. ויבן העם ערי מסכנות לפרעה במס הזה, וכאשר ראו שלא יזיק זה לעם קצו בחייהם מפניהם, וגזרו שיעבידו כל מצרים את העם, וכל איש מצרי שיצטרך בעבודה ימשול לקחת מהם אנשים שיעשו עבודתו. וזה טעם ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך:

ועוד גזרו עליהם עבודות קשות בחומר ובלבנים, כי מתחלה היו השרים נותנים להם הלבנים והיו אנשי המס בונים הבנין, ועתה נהגו העם בעבודה וצוום שיהיו מביאים עפר ועושים החמר בידיהם וברגליהם, ולא ינתן להם מבית המלך רק התבן בלבד, ונותנין הלבנים לאנשי המס הבונים לעשות הבנין, וגם כל עבודה קשה אשר לפרעה ולמצרים בשדה, כגון החפירות והוצאת הזבלים, הכל נתנו עליהם, וגם היו רודים בהם לדחוק אותם שלא ינוחו ומכים ומקללים אותם. וזה טעם את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך:

והיה המלך מפרנס אותם בלחם צר כמנהג לפועלי המלך. וזה מאמר המתאווים שאמרו זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשואים, כי הדגה במצרים רבה מאד והיו לוקחים מן הצדים אותם במצות המלך, ולוקחים מן הגנות קשואים ואבטיחים, ואין מכלים כי מצות המלך היא. **ורבותינו אמרו עבדים למלכים היו ולא עבדים לעבדים.** אם כן ויעבידו מצרים רמז לשרי המסים אשר לפרעה: